Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Русча – татарча сүзлек Русско – татарский словарь

Издание второе, переработанное и дополненное
«Таткнигоиздат», Казань, 2001 г.

Н

на I *предлог* 1) *(о месте — где) + П., (о направлении — куда) + В.* ...да, ...га, өстенә; *на столе* өстәлдә; *на стол* өстәлгә; *на море* диңгездә; *я был на стадионе (на выставке, на концерте)* мин стадионда (күргәзмәдә, концертта) булдым; *я иду на стадион (на выставку, на концерт)* мин стадионга (күргәзмәгә, концертка) барам; *живу на улице Н.* мин Н. урамында торам; *на западе* көнбатышта; *на запад* көнбатышка; *поехать на юг* көньякка барырга; 2) *(о средствах транспорта) + В.* и *П.: поезд (автобус) на Москву* Мәскәүгә бара торган поезд (автобус); *сесть на поезд* поездга утырырга; *ехать на автобусе (на трамвае)* автобуста (трамвайда) барырга; 3) *(о времени) + В.* и *П.: на следующий день* икенче көнне; *назначить что-л. на три часа (на завтра)* нәрсәне дә булса сәгать өчкә (иртәгәгә) билгеләргә; *я приехал на неделю (на месяц)* мин бер атнага (айга) кайттым; *на будущей (на этой) неделе* киләсе (бу) атнада; *на каникулах* каникулда; 4) *+ В.: что сегодня на завтрак (на обед, на ужин)?* бүген иртәнге (көндезге, кичке) ашка нәрсә?; *купить материал на костюм* костюмлык материал сатып алырга; 5) *+ В.: разделить (разрезать и т.п.) на три части* өч кисәккә бүләргә; *номер (в гостинице) на двоих* ике кешелек номер

на II *частица, разг.* мә; *на, возьми* мә, ал

набережная яр буе; яр буе урамы

набивать *несов. см.* **набить**

набирать *несов. см.* **набрать**

набить *сов.* тутырырга, басып тутырырга, тыгызлап тутырырга; *зал набит (народом)* зал туп-тулы; **~ся** *сов. (куда-л.)* килеп (кереп) тулырга, шыгрым тулырга

наблюдатель күзәтүче, күзәтче, күзәтеп (карап) торучы; **~ный** 1) *(о человеке)* күзәтүчән; 2) күзәтү ...ы, е; *~ный пункт* күзәтү пункты

наблюдать *несов.* 1) күзәтергә, күзәтеп (карап) торырга; 2) *(за кем-л., за чем-л.)* күз-колак булырга, күзәтергә; *~ за порядком* тәртипкә күз-колак булырга

наблюдени//е 1) күзәтү, күзәтеп тору; *по моим ~ям* минем күзәтүем буенча; 2) *(присмотр) находиться под ~ем врача* табиб күзәтүе астында булырга

набойка 1) *(ткань с набивным узором)* басма бизәкле тукыма, бизәк төшерелгән тукыма; 2) (*сапожная*) набойка

набок *нареч.* бер якка, янга, кырын

набор 1) *(куда-л. — на предприятие, в учебное заведение)* алу, кабул итү; җыю; 2) *(комплект)* җыелма; *~ цветных карандашей (фломастеров и т.п.)* төсле карандашлар (фломастерлар) җыелмасы; *шоколадный ~* шоколад конфет җыелмасы; 3) *полигр.* набор; **~щик** *полигр.* хәреф җыючы

набрасывать(ся) *несов. см.* **набросить(ся)**

набрать *сов.* 1) алырга, кабул итәргә; *~ учащихся (на курсы)* укучылар кабул итәргә; 2) *(собирать)* җыярга, тупларга; 3) *полигр.* җыярга; *~ высоту (о самолёте)* (тиешле) биеклекне алырга; *~ столько-то очков (спорт.)* фәлән хәтле очко җыярга; *~ номер (телефона)* (телефон) номерын җыярга; **~ся** *сов.* җыелырга, тупланырга; *набралось много народу* күп халык җыелды

набросить *сов.* салырга, ябарга; *~ пальто на плечи* иңгә пальто салырга; **~ся** *сов. (на кого-л., на что-л.)* ыргылырга, ташланырга, ябырылырга, йотылып ...а башларга

набросок каралама

навек[и] *нареч.* гомергә, гомерлеккә, мәңгегә, бөтенләйгә

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

наверно[е] *вводн. сл.* мөгаен, ихтимал, шаять, ...дыр, ... булса кирәк; ~ *он придёт* мөгаен, ул килер

наверстать *сов.,* **навёрстывать** *несов.* тутырырга, капларга, куып җитәргә; эшләп бетерергә; ~ *упущенное* эшләми калган эшләрне эшләп бетерергә

наверх *нареч.* өскә; **~у** *нареч.* югарыда, өстә *(где, куда, откуда)*

навес түбә япма; чыгынты; ~ *скалы* кыя чыгынтысы

навести *сов.* китерергә, юнәлтергә; ~ *на мысль* фикергә юнәлтергә; ~ *бинокль на кого-л., на что-л.* бинокльне кемгә яки нәрсәгә булса да юнәлтергә; ~ *справки* белешергә; ~ *порядок* тәртип урнаштырырга; ~ *мост* күпер салырга

навестить *сов.* кереп чыгарга, хәл белеп чыгарга, хәл белергә кереп чыгарга

навечно *нареч.* мәңгегә, гомергә

навещать *несов. см.* **навестить**

навигация навигация

наводить *несов. см.* **навести**

наводнение су басу, ташкын

наволочка мендәр тышы

навсегда *нареч.* гомергә, мәңгегә, бөтенләйгә; *раз и* ~ гомерлеккә, мәңгегә, бөтенләйгә, соңгы тапкыр

навстречу *нареч.* каршы, кара-каршы, каршыга; *выйти (выехать)* ~ каршы чыгарга; *мы пошли ему* ~ без аңа каршы киттек; *перен.* без аңа уңай карадык

навык күнегү, күнекмә, осталык

нагибать(ся) *несов. см.* **нагнуть(ся)**

наглый оятсыз, битсез

наглядн//ый ачык, күрсәтмәле, күренеп тора торган; *~ый пример* ачык мисал; *~ые пособия* күрсәтмә әсбаплар

нагнуть *сов.* иярргә, бөгәргә а ~ *голову* баш иярргә; **~ся** *сов.* иелергә, бөгелергә, сыгылырга

наготове *нареч.* әзер, әзер булып (итеп); *держать* ~ әзер тотарга

награ//да бүләк; *в ~ду* бүләккә; **~дить** *сов.,* **~ждать** *несов.* бүләкләргә, бүләк бирергә; **~ждение** бүләкләү

нагреватель җылыткыч; **~ный** җылыткыч ...; җылыту ...ы, е, җылыта торган; *~ные приборы* җылыту җайланмалары

нагревать(ся) *несов. см.* **нагреть(ся)**

нагреть *сов.* җылытырга, кайнарлатырга, кыздырырга; **~ся** *сов.* җылынырга, кайнарланырга; кыздырырга

нагру//жать *несов.,* **~зить** *сов.* 1) *(кого-л., что-л., чем-л.)* төярргә, салырга; 2) *(кого-л.) перен.* йөкләргә; **~зка** эш йөге, эш күләме

над [надо] *предлог + Т.: лампа висит над столом* лампа өстәл турында эленеп тора; *повесить лампу над столом* лампаны өстәл турына эләргә; *надо мной* минем өстә; *над уровнем моря* диңгез тигезлегеннән ... өстә а *сидеть над книгой* китап укырга (язарга)

надевать *несов. см.* **надеть**

надежд//а өмет, ышаныч; *в ~е что* ...га өмет белән, ...га ышанып, ...га ышаныч белән; *без [всякой] ~ы на успех* уңыш булыр дип өмет итмичә а *питать ~у* өметләнергә, ышанырга, өметләнеп торырга

надёжный ышанычлы, өметле

надела//ть *сов.: что ты ~л!* син нәрсә эшләдең!

надеть *сов. (что-л. на себя или на кого-л. другого)* киярргә, кигезергә, кидерергә, киертергә; ~ *шляпу* эшләпә киярргә; ~ *перчатки* бармакчалы бияләй киярргә; ~ *очки* күзлек киярргә

наде//яться *несов.* ышанырга, өмет итәргә, өметләнергә, өмет багларга; *~юсь, что ... ...* дип ышанам; *я ~юсь скоро вас увидеть* сезне тиздән күрермен дип ышанам

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

надзор күзәтү, күзәтеп тору; *под ~ом* күзәтү астында

надлеж//ащий тиешле; *~ащим образом* тиешенчә, тиешле рәвештә; **~ать** *несов.: ~ит (кому-л., что-л. делать)* тиеш, кирәк

надо *см.* **над**

надо *см.* **нужно**; *не ~ торопиться* ашыгырга кирәкми (кирәкмәс), ашыгырга ярамый

надобност//ь кирәклек, кирәк булу, ихтыяҗ, мохтаҗлык; *по мере ~и* кирәк булган саен; *в случае ~и* кирәк булган очракта, кирәк булса

надо//едать *несов.,* **~есть** *сов.* туйдырырга, йөдәтергә; туйдырып бетерергә; теңкәгә тияргә; *это быстро ~едает* бу тиз туйдыра; *мне ~ело* [мин] туйдым

надолго *нареч.* озакка, озак вакытка; *вы ~ приехали?* сез озакка кайттыгызмы?

надпись *ж.* язма, язу

надув//ать *несов. см.* **надуть**; **~ной** өреп кабартылган (кабартыла торган); *~ная лодка* өреп кабартыла торган көймә; *~ная подушка* өреп кабартылган мендәр

надуть *сов. (что-л.)* һава тутырып кабартырга, өрдереп кабартырга; өрдереп [һава] тутырырга

наедаться *несов. см.* **наесться**

наедине *нареч.* үзең генә; икәүдән-икәү [генә], аулакта; *остаться ~ (с кем-л.)* үзең генә **(**кем белән булса да аулакта) калырга

наездни//к сыбайлы; җайдак; ат өйрәтүче; **~ца** ат өйрәтүче хатын (кыз)

наём яллау, алу; *работать по найму* ялланып эшләргә; **~ный** ялланган, ялланып эшләүче, яллы, ялланулы

наесться *сов.* туйганчы ашарга

нажать *сов.,* **нажимать** *несов.* басарга, кысарга

назад *нареч.* 1) *(в обратном направлении)* артка, артка таба; *пойдёмте ~* кире кайтыйк; *посмотрите ~* артка борылып карагыз; 2) *(о времени)* элек; *год [тому] ~* бер ел элек

назва//ние исем, ат; *~ние книги (улицы)* (урам) китап исеме; **~ть** *сов.* 1) *(что-л., кого-л. каким-л. именем)* атарга, исем кушарга (бирергә); *~ть кого-л. по имени* кемне дә булса исеме белән атарга; 2) *(перечислить, объявить)* атарга, атап чыгарга; *~ть пункты следования (участников поездки)* бару юнәлешендәге тукталышларны атап чыгарга; *~ть цену* хакын әйтеп бирергә; **~ться** *сов.* үзен ... дип атарга (танытырга, әйтергә)

назнач//ать *несов. см.* **назначить**; **~ение** эшкә билгеләнү; *по ~ению* эшкә билгеләнгән буенча; *место ~ения* билгеләнгән урын; *станция ~ения* билгеләнгән станция

назнач//енный билгеләнгән, күрсәтелгән; *в ~енный день* билгеләнгән көндә; **~ить** *сов.* 1) *(что-л. определить)* билгеләргә; *~ить день отъезда* китү көнен билгеләргә; 2) *(что-л., кому-л. прописать, рекомендовать)* билгеләргә; *~ить лечение (процедуры, лекарство)* дәвалау билгеләргә

назойливый бәйләнчек, йөдәтүчән, йөдәткеч, теңкәгә тиючән, теңкә корыткыч

называ//ть *несов. см.* **назвать**; **~ться** *несов.* аталырга, ... дип аталырга; *как ~ется эта улица?* бу урам ничек атала?; *как это ~ется (по-вашему)* (сезнеңчә) бу ничек атала?

наиболее *нареч.* иң, бигрәк тә, аеруча

наивный беркатлы, хәйләсез

наизнанку *нареч.* тискәре ягы белән, тискәре ягына, тискәресенә; *надеть (вывернуть) ~* тискәре ягы белән кияргә, тискәре ягына әйләндерергә

наизусть *нареч.* күңелдән, яттан

наилучший иң яхшы, иң шәп

наименее иң, иң аз; *~ интересный* [арада] иң кызыксызы

наименование исем, ат

найти *сов.* табарга, эзләп табарга; *я не нашёл* мин тапмадым; **~сь** *сов.* табылырга; *пропавшая [было] вещь нашлась* югалган әйбер табылды

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

наказ теләкләр һәм таләпләр; ~ *избирателей [депутату]* сайлаучыларның теләк һәм таләпләре

наказание җәза, җәза бирү, *в* ~ җәза йөзеннән; *понести* ~ җәзасын күрергә

наказать *сов.,* **наказывать** *несов.* җәза бирергә

накал//**ить** *сов.* кыздырырга, бик нык кыздырырга; **~иться** *сов.* 1) кызарга; 2) *перен.* катлауланырга, кызарга, бик нык кызарга; *обстановка ~илась* хәл бик нык катлауланды; **~яться** *несов. см.* **накалить(ся)**

накануне 1. *нареч.* бер көн элек; 2. *предлог + Р.* ...га каршы; көненә каршы; алдыннан; ~ *праздника* бәйрәм алдыннан

накапать *сов.* тамызырга

накапливать(ся) *несов. см.* **накопить(ся)**

накачать *сов.,* **накачивать** *несов.* суыртып алырга (тутырырга)

наки//**дывать(ся)** *несов.,* **~нуть(ся)** *сов. см.* **набросить(ся)**

накладная накладной; йөкнамә; әйбернамә

накле//**ивать** *несов.,* **~ить** *сов.* ябыштырырга, ябыштырып куярга; **~йка** ябыштырылма (кәгазь һ.б.ш.)

наклон//**ить** *сов.* 1) авыштырырга, янтайтырга, кыйшайтырга; 2) иярргә; **~иться** *несов.* 1) авышырга, янтаерга, кыйшаерга; 2) бөгелергә, иелергә; **~ять(ся)** *несов. см.* **наклонить(ся)**

наконец *нареч.:* **~-то** ниһаять, ахырда, ахыр чиктә

накоп//**ить** *сов.* җыярга, тупларга; **~иться** *сов.* җыелырга, тупланырга; **~ления** *мн.* тупланыш, җыелган акча

накормить *сов.* ашатырга, туйганчы ашатырга; туйдырырга; имезергә *(баланы)*

накрывать(ся) *несов. см.* **накрыть(ся)**

накрыть *сов.* ябарга, капларга а ~ *[на] стол* табын хәзерләргә; **~ся** *сов.* ябынырга, бөркәнергә

нала//**дить** *сов.* көйләргә, рәтләргә, төзәтергә; **~диться** *сов.* җайланырга, җайланып китәргә; юлга (җайга) салынырга; **~живать(ся)** *несов. см.* **наладить(ся)**

налево *нареч. (где, куда)* сулга, сулга таба, сул якка таба; ~ *от нас расположено ...* бездән сул якта ... урнашкан; *пройдите (сверните)* ~ сулга узыгыз (борылыгыз); ~! сулга!

налегке *нареч.* 1) *(без багажа)* җиңелчә (генә), әйберсез генә, йөксез; 2) *(легко одетым)* җиңелчә (җиңел) генә киенеп, җиңел киемнән

налёт 1) *авиа.* һөҗүм; 2) *(слой)* катлам, кунык; ~ *пыли* тузан катламы

наливать *несов..* **налить** *сов.* агызырга, агызып тутырырга

налицо *нареч.* күз алдында, күренеп тора; бар; *быть* ~ күз алдында булырга, күренеп торырга; *все* ~ барысы да бар

налич//**ие** барлык, булу, бар булу; *~ие мест (в поезде)* (поездда) урын булу; *быть в ~ии* бар булырга; **~ный** 1. булган, кулда булган, кулдагы; *продажа за ~ный расчёт* саф акчага сату; 2. *сущ.* **~ные** *мн.* [кулда булган] акча[лар]; *платить ~ными* акча түләп алырга

налог салым, налог; *обложение ~ом* салым салу; *освобождение от ~а* салымнан азат итү; **~овый** салым ...ы, е; *~овая система* салым системасы

нам *Д. от* **мы** безгә; *к* ~ безгә (таба)

намаз//**ать** *сов.* сыларга, сөртергә; ягарга; **~ывать** *несов. см.* **мазать**

намёк ишарә, киная, кинаяле сүз; *говорить ~ами* киная белән сөйләргә, читләтеп сөйләргә

намек//**ать** *несов.* ишарә итәргә; читләтеп әйтергә (сөйләргә); сиздерергә, төрттерергә; **~нуть** *сов. (однокр.)* [читләтеп] сиздереп куярга, [читләтеп] әйтеп куярга, сиздерергә, төрттереп куярга; *~нуть кому-л. на что-л.* кемгәдер нәрсәне булса да читләтеп әйтеп куярга

намерева//**ться** *несов. + неопр.* ниятләргә, исәп тотарга, уйларга, җыенырга, ...макчы булырга; *что вы ~етесь делать?* сез нәрсә эшләргә уйлыйсыз?

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

намерен *в знач. сказ.: что вы ~ы делать?* сез нәрсә эшләргә ниятлисез?; *я ~ пойти в театр* мин театрга барырга җыенам; *я не ~ идти с вами (мириться с этим)* мин сезнең белән барырга (моның белән килешергә) уйламыйм
наме//тить *сов.,* **~чать** *несов.* билгеләргә, күздә тотарга
нами *Т. от* **мы** безнең тарафтан, безнең белән; *с ~* безнең белән
намного *нареч. (+ сравн. ст.)* күпкә, бик күпкә; *~ больше (старше, лучше)* күпкә зуррак (олырак, яхшырак)
намокнуть *сов.* чыланырга, юешләнергә, җебергә
намочить *сов.* чылатырга, җебетергә, чылатып куярга
нанести *сов.* китерергә а *~ визит* визит ясарга; *~ удар* 1) сугарга; 2) удар ясарга
наносить *несов. см.* **нанести**
нанимать(ся) *несов. см.* **нанять(ся)**
нанять *сов.* ялларга; **~ся** *сов.* ялланырга
наоборот *нареч.* киресенчә
напад//ать *несов. см.* **напасть**; **~ающий** *м. спорт.* һөҗүмче, һөҗүм итүче; **~ение** 1) *(на кого-л., на что-л.)* һөҗүм, һөҗүм итү; *вооружённое ~ение* кораллы һөҗүм; 2) *спорт.* һөҗүм; *играть в ~ении* һөҗүмдә уйнарга
напасть *сов.* һөҗүм итәргә; ташланырга; *~ на кого-л.* кемгә булса да һөҗүм итәргә
напевать *несов.* акрын гына (авыз эченнән генә) көйләргә
наперекор 1. *нареч.* каршы, каршы барып, киресенчә; 2. *предлог + Д.* каршы, ... белән исәпләшмичә; *~ кому-л.* кемгә булса да каршы
напёрсток уймак
напечатать *сов. см.* **печатать**
написать *сов. см.* **писать**
напиток эчемлек; *освежающий ~* хәл керткеч эчемлек
напиться *сов.* 1) *(чего-л.)* туйганчы эчәргә, эчеп туярга; *~ воды* туйганчы су эчәргә; 2) *(стать пьяным)* эчеп исерергә
напоить *сов.* эчерергә, эчәргә бирергә
наполн//ить *сов. (что-л. чем-л.)* тутырырга, тутырып салырга; **~иться** *сов.* туларга; **~ять(ся)** *несов. см.* **наполнить(ся)**
наполовину *нареч.* яртылаш, яртыга ярты
напомина//ние искәртү; **~ть** *несов. см.* **напомнить**
напомни//ть *сов.* искә (хәтергә) төшерергә; *~те мне об этом* бу хакта минем исемә төшерерсез
направ//ить *сов.* җибәрергә *(кого-л.; куда-л.; к кому-л.; что-л. — послать); меня ~или к вам* мине сезгә җибәрделәр; *~ить письмо* хат җибәрергә; **~иться** *сов.* юнәлергә, юл тотарга; *куда мы ~имся?* без кая юл тотабыз?; **~ление** 1) *(действие — кого, что, куда)* җибәрү; *~ление на работу (на лечение)* эшкә (дәваланырга) җибәрү; 2) *(линия движения)* юнәлеш, як, тараф; *по ~лению к чему-л.* нәрсәнең дә булса юнәлешендә; 3) *перен.* юнәлеш; 4) *(документ)* направление; **~лять(ся)** *несов. см.* **направить(ся)**
направо *нареч.* уңга, уңга таба *(где, куда); ~ от вас* сездән уңда; *пройдите (сверните) ~* уңга таба узыгыз (борылыгыз); *~!* уңга!
напрасно *нареч.* юкка, бушка, әрәмгә, заяга, файдасызга, кирәкмәскә
например *вводн. сл.* мәсәлән, әйтик
напрокат *нареч.* [акча түләп] вакытлыча файдалану, файдаланып тору
напротив 1. *нареч.* каршыда, каршы якта; *я живу ~* мин каршы якта яшим; 2. *предлог +Р.* каршыда; *~ дома* өй каршында; 3. *вводн. сл.* киресенчә
напря//гать(ся) *несов. см.* **напрячь(ся)**; **~жение** 1) киеренкелек; *с большим ~жением* зур киеренкелек белән; 2) *эл.* көчәнеш; *высокое (низкое) ~жение* югары (түбән) көчәнеш;

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

~жённость киеренкелек; *международная ~жённость* халыкара киеренкелек; **~жённый** киеренке; *~жённое состояние* киеренке халәт

напрячь *сов.* көчәйтергә, арттырырга; киеренкеләндерергә; *~ все силы* бөтен көчне куярга; *~ память* искә төшерергә тырышырга; **~ся** *сов.* көчәнергә; киеренкеләнергә

напугать *сов. см.* **пугать**

напутствие теләкләр (мәс., *юлга чыкканда)*

наравне *нареч.* бертигез, беррәттән; *~ с другими* бүтәннәр белән бертигез

нараспашку *нареч.* җилбәгәй, төймәләмичә

нарас//тать *несов.* 1) *см.* **нарасти**; 2) *(увеличиваться, усиливаться)* арта барырга, көчәя барырга; **~ти** *сов.* 1) *(вырасти на чём-л.)* өстенә үсәргә, үсеп чыгарга, үсеп капларга; 2) артырга, үсәргә; *наросли проценты* процентлары арткан

нарвать I *сов.* өзәргә, йолкырга, йолкып (өзеп) җыярга; *~ цветов* чәчәкләр өзәргә

нарвать II *сов. см.* **нарывать**

наречие I *лингв. (диалект)* шивә

наречие II *грам.* рәвеш

нарисовать *сов. см.* **рисовать**

наркоз наркоз; *местный (общий) ~* җирле (гомуми) наркоз; *под ~ом* наркоз астында

нарколог *(врач)* нарколог, наркология белгече; **~ический** наркология ...ы, е; *~ический диспансер* наркология диспансеры

наркоман наркоман, әфьюнчы; **~ия** наркомания

наркот//ик наркотик, әфьюн; **~ический** наркотик ...; *~ическое средство* наркотик, әфьюн

народ 1) *(нация, национальность, население)* халык; *татарский ~* татар халкы; 2) *(люди)* халык; *много ~у* халык күп

народн//ость халык; **~ый** халык ...ы, е; *~ая республика* халык республикасы; *~ое хозяйство* халык хуҗалыгы; *~ая песня* халык җыры; *~ый артист (художник)* халык артисты (художнигы)

народонаселение барлык халык, бер ил халкы

нарост 1) оры; 2) утырма

нарочно *нареч.* 1) юри, махсус; 2) ачу итеп; 3)*разг.* юри генә, шаярып кына, болай гына, уйнап кына; *как ~* үч иткәндәй, юри эшләгәндәй

наруж//ность 1) кыяфәт, килеш-килбәт, төс; 2) тышкы күренеш, тышкы як; **~ный** тышкы; **~у** *нареч.* тышкы якка; өскә, өске якка

наруш//ать *несов. см.* **нарушить**; **~ение** бозу, бозылу; *~ение правил уличного движения* юл йөрү кагыйдәләрен бозу; *~ение режима* режим бозу; *~ение [государственной] границы* дәүләт чиген бозу; **~итель** *м.* бозучы

нарушить *сов.* бозарга; *~ правила игры* уен кагыйдәләрен бозарга; *~ слово* сүз тотмаска

нарыв чуан, эренле (үлекле) шеш; **~ать** *несов.* эренләргә, эрен җыярга, үлекләргә

наряд кием, кием-салым; **~ный** 1) купшы киенгән; 2) матур, купшы

наряду *нареч.* беррәттән, бергә, бертигез; *~ с кем-л., с чем-л.* кем (нәрсә) беләндер беррәттән

нас *Р., В., П. от* **мы** безне; *с ~* бездән; *за ~* безнең өчен (урынга); *у ~* бездә; *в ~* бездә; *о ~* безнең хакта (турыда); *для ~* безнең өчен

насаждения *мн.* утыртма (утырткан) агачлар

насекомое бөҗәк

насел//ение халык; **~ённый** (халык) утырган, яши торган; *~ённый пункт* торак пункт; **~ять** *несов.* 1) утыртырга; 2) яшәргә, торырга

насил//ие 1) көчләү, көч куллану, ирексезләү, мәҗбүр итү; 2) золым, җәбер; **~ьно** *нареч.* көчләп, ирексезләп; **~ьственный** көчләү ...ы, е, көчләүле, көчләп эшләгән, мәҗбүри

насквозь *нареч.* үтәдән-үтә; үтәли, баштан-аяк; тулысынча, бөтенләй; *промокнуть ~* манма су булырга

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

насколько *нареч.* нихәтле, ни дәрәҗәдә, никадәр, ни чамада, ...ынча; ~ *мне известно* ... миңа билгеле булганча ...

наслажд//аться ләззәтләнергә, ләззәт табарга, хозурланырга, рәхәт табарга, рәхәтләнергә; *~аться музыкой* музыка белән хозурланырга; **~ение** рәхәт, рәхәтләнү, ләззәт, ләззәтләнү, хозурлык

наслед//ие мирас; **~ник** 1) варис, мирас алучы; 2) (эшне) дәвам иттерүче; **~ница** 1) варис хатын (кыз), мирас алучы хатын (кыз); 2) (эшне) дәвам иттерүче хатын (кыз); **~овать** *сов.* и *несов.* мирас итеп алырга; **~ственный** мирас ...ы, е; мираска калган, нәсел-нәселдән килә торган; **~ство** мирас; *получить что-л. в ~ство* нәрсә булса да мирас итеп алырга

насмерть *нареч.* үлгәнче, үтергәнче

насмешить *сов.* көлдерергә

насмеш//ка мыскыллы (мәсхәрәле) көлү, мыскыл; **~ливый** мыскыллы, мәсхәрәле, кешедән көләргә яратучан

насморк томау; *у меня* ~ миндә томау

насорить *сов. см.* **сорить**

насос насос

наспех *нареч.* ашыгып, ашыгыч кына, ашык-пошык, тиз-тиз

наст бозлавык, кар кабыгы

наставать *несов. см.* **настать**

наставление 1) үгет, нәсихәт, үгет-нәсихәт, киңәш, вәгазь; 2) *(инструкция)* кулланма

наставник остаз

настаивать *несов.* үз дигәнендә торырга; үзенекен итәргә тырышырга; ~ *на чем-л.* берәр нәрсәдә үзенекен итәргә тырышырга

наст//ать *сов.* җитәргә, килеп җитәргә; *~ало утро* таң атты

настежь *нареч.* шар ачык, бөтенләй ачык

настил түшәмә

настойчив//ость үз дигәнендә нык тору[чанлык], әйткәнендә нык тору[чанлык]; **~ый** 1) үз дигәнендә нык торучан, үз дигәнен булдыручан; 2) катгый, каты, категорик

настолько *нареч.* шулкадәр, шулхәтле, шул дәрәҗәдә; *я ~ устал, что* ... мин шулкадәр арыдым ки, хәтта ...

настольн//ый өстәл ...ы, е; *~ая лампа* өстәл лампасы

настоять *сов.* үз дигәнен итәргә, үзенекен итәргә; ~ *на своём* үз дигәнен итәргә

настоящ//ий хәзерге, бу, бүгенге; *~ее время* хәзерге вакытта, хәзерге көндә, хәзер а *~ее время (грам.)* хәзерге заман

настраивать *несов. см.* **настроить**

настроени//е кәеф, күңел, рух; *быть в хорошем (плохом) ~и* яхшы (начар) кәефтә булырга

настро//ить *сов.* көйләргә, көйгә салырга, җайга салырга; *~ить инструмент (музыкальный)* инструментны көйләргә; *~ить приёмник на какую-л. волну* радиоалгычны нинди дә булса дулкынга көйләргә; **~йщик** көйләүче; төзәтүче

наступать I *несов.* 1) *см.* **наступить** I; 2) *воен.* һөҗүм итәргә

наступа//ть II *несов. см.* **наступить II**; **~ющий** киләсе, җитәсе, туасы; *~ющий год* киләсе ел

наступить I *сов. (на что-л.)* [өстенә] басарга

наступить II *сов.* җитәргә, килеп җитәргә, башланырга, башланып китәргә

наступление I *воен.* һөҗүм, һөҗүм итү

наступление II җитү, башлану; *с ~м весны* яз җитү белән

насущный бик мөһим, бик әһәмиятле, бик кирәкле

насчёт *предлог* + *Р.* турында, хакында

насчитывать *несов.* [бар] булырга, саналырга, исәпләнергә

насыпь *ж. ж.-д.* өем, насыпь

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

натереть *сов.,* **натирать** *несов.* 1) *(до блеска)* [ышкып] ялтыратырга; 2) кырдырырга, суйдырырга; ~ *ногу* аякны кырдырырга
наткнуться *сов.* барып бәрелергә, барып төртелергә
натощак *нареч.* ач карынга, ач килеш
натуральный табигый, чын
натыкаться *несов. см.* **наткнуться**
натюрморт натюрморт
натя//гивать *несов. см.* **натянуть**; **~нутый** киеренке, тартынкы, ясалма; *~нутые отношения* киеренке мөнәсәбәтләр; **~нуть** *сов.* тартырга, [тартып] киерергә
наугад *нареч.* уйлап-нитеп тормыйча
наук//а фән, гыйлем; *естественные ~и* табигать фәннәре
научить *сов.* өйрәтергә; **~ся** *сов.* өйрәнергә
научно//-исследовательский фәнни-тикшеренү ...ы, е; **~-популярный** фәнни-популяр; **~-технический** фәнни-техник
научн//ый фәнни; гыйльми; *~ая работа* фәнни хезмәт; *~ая степень* гыйльми дәрәҗә
наушники *мн.* колакса
находить *несов. см.* **найти**
находиться *несов.* 1) *(где-л.)* булырга, урнашырга; *где находится?* кая урнашкан? 2) *см.* **найтись**
наход//ка табылдык, табылган әйбер; *бюро ~ок* табылдыклар бюросы
находчивый тапкыр
национализация национализация, национализацияләү
национализм милләтчелек
национально-освободительн//ый милли азатлык ...ы, е; *~ое движение* милли азатлык хәрәкәте
национальн//ость милләт; *по ~ости* милләте буенча; **~ый** милли; *~ая культура* милли мәдәният; *~ый праздник* милли бәйрәм; *~ый костюм* милли кием
нация милләт
начал//о 1) башлану, башланып китү; баш; *~о концерта в семь часов* концерт сәгать җидедә башлана; *от ~а до конца* башыннан ахырына кадәр; *в ~е мая* май башында; 2) *(начальная часть)* баш, башланган урын; *в ~е улицы* урам башланган урында а *на добровольных ~ах* ирекле нигездә
начальник башлык, начальник
начальн//ый башлангыч; *~ое обучение* башлангыч белем
начальство башлык[лар], җитәкчелек
начать *сов.* башларга, керешергә; **~ся** *сов.* башланырга, башланып китәргә; *концерт уже начался* концерт башланды инде
начертить *сов.* сызарга, сызып куярга
начинание башлап җибәрелгән эш, башлангыч
начина//ть(ся) *несов. см.* **начать(ся)**; **~ющий** *м.* яңа гына башлаучы, яңа гына керешүче
начинк//а эч; *шоколад с ~ой* эчле шоколад
наш 1. *притяж. мест.* безнең; *вот ~ номер* менә безнең номер; *~е путешествие подходит к концу* безнең сәяхәт ахырына якынлашып килә; *где ~и места?* безнең урыннар кайда? 2. *сущ.* 1) **~е** *ср.* безнеке; 2) **~и** *мн.* безнекеләр; *~и выиграли* безнекеләр җиңде
нашатырный нашатырьлы, нашатырь ...ы, е; ~ *спирт* нашатырьлы спирт
нашествие ябырылу, басып керү, һөҗүм итү
не *отриц. частица* ...ма, ...а алмау; ...ме; түгел; *я не вижу* мин күрмим; *ты не пойдешь туда?* син анда бармыйсыңмы?; *они не пришли?* алар килмәделәрме?; *не уходи!* китмә!; *это моя*

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

книга, а не его бу китап минеке, аныкы түгел; *этого не избежать* моңардан котылып калырга мөмкин түгел; *не за что!* рәхмәтеңә рәхмәт, исән бул!

неаккуратный 1) вакытында ...маучан, вакытында ...мый торган; 2) *разг.* пөхтә (җиренә җиткереп) ...маган; 3) шапшак, җыйнаксыз, җобалгы

неблагодарный 1) яхшылыкның кадерен белмәүче (белмәүчән), яхшылыкны белмәүче; 2) нәтиҗәсез, файдасыз, әрәм

неблагоприятный уңайсыз, җайсыз, тискәре; ~ *отзыв* тискәре бәяләмә

небо күк, күк йөзе а *под открытым ~м* ачык һавада

нёбо аңкау

небольшой аз гына *(по количеству);* зур булмаган, кечкенә *(по размеру)*

небо//**свод** күк гөмбәзе, күк йөзе; **~скрёб** күксөзәр, небоскрёб

небрежный 1) илтифатсыз, кимсетүле; 2) аннан-моннан (ни җитте алай) эшләнгән; шапшак

небывалый әлегәчә булмаган, күрелмәгән; гомердә булмаган; охшашы-тиңдәше булмаган

неважн//**ый** начар, шәптән түгел, әйбәт түгел; *чувствовать себя ~о (нареч.)* үзеңне начар хис итәргә

невежественный надан, белемсез, томана

невежливый әдәпсез, тупас, дорфа

неверн//**ый** хата ..., ялгыш, дөрес түгел; *~ое представление* ялгыш күзаллау; *вы ~о (нареч.) поняли* сез ялгыш аңладыгыз

невероятный кеше ышанмаслык, акылга сыймаслык

невесомость авырлыксызлык, авырлык югалту

невеста кәләш; ярәшелгән кыз

невзгоды *мн.* авырлык, бәхетсезлек, кайгы-хәсрәт

невид//**анный** искиткеч зур (күп), гаҗәп зур (күп), моңарчы күрелмәгән; **~имый** күзгә күренми торган, күзгә күренмәс

невин//**ный** гаепсез, гөнаһсыз; языксыз; **~овный** гаепсез

невкусный тәмсез

невмешательство катнашмаучанлык, тыгылмау, катышмаучылык

невозможн//**ый** мөмкин булмаган, тормышка ашыра алмаслык; *это ~о* бу мөмкин түгел

невольно *нареч.* ихтыярсыз, ихтыярдан тыш

невоспитанный тәрбиясез

невредимый сау-сәламәт, исән-сау, зыянсыз, имин

невропатолог невропатолог, невропатология белгече

невыгодный файдасыз, төшемсез

невыносимый түзә (чыдый) алмаслык, түзеп торгысыз, бик көчле (авыр, кыен)

негатив негатив

негде *нареч.* урын юк; ~ *сесть* утырырга урын юк; ~ *достать (купить)* беркаян да табып булмый; *мне ~ ночевать (жить)* минем төн кунарга (яшәргә) урыным юк

него *Р., В. от* **он**; *у ~* аңарда; *с ~* аңардан; *на ~* аңа; *в ~* аңарга; *за ~* аның өчен (урынына); *от ~* аннан; *без ~* аннан башка

негодование көчле ачу, зур ризасызлык

негодяй бәдбәхет, явыз, кабахәт

негр негр; **~итянка** негр хатын (кыз)

неграмотный укый-яза белмәгән, укый-яза белмәүче, грамотасыз, надан

негритянский негр[лар] ...ы, е

недавно *нареч.* күптән түгел генә, бая гына, яңарак кына

недалёк//**ий** якын, ерак түгел; *в ~ом будущем* якын киләчәктә

недалеко *нареч.* якын, якындагы, ерак түгел; *остановиться ~ от города* шәһәрдән ерак түгел тукталырга; *~ от нас* бездән ерак түгел

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

недвижимость күчемсез мөлкәт
недействительный *юр.* гамәлдән чыккан, көче юкка чыккан
недел//я атна; *на этой (на будущей) ~е* бу (киләсе) атнада
недисциплинированный дисциплинасыз, тәртипсез
недоброжелательный усал, дошманча ..., дошманлыкны ...ган
недоверие ышанмау, шик, шөбһә, шикләнү
недоволь//ный ризасыз, канәгатьсез, риза булмаган; **~ство** канәгатьсезлек, ризасызлык
недоимка түләп бетерелмәгән салым, недоимка
недолго *нареч.* аз [гына], аз вакытта, озак (күп) ...мау
недомогание сихәтсезлек, бераз авырып тору
недооцени//вать *несов., ~ть сов.* бәя биреп җиткермәскә, бәя бирмәскә
недопустимый ярамаган, [һич тә] ярамый торган
недоразумение аңлашылмау[чылык], аңлап җиткермәү
недорого *нареч.* арзан, кыйммәт (кыйбат) булмаган, очсыз
недосмотр карап җиткермәү, игътибар итеп җиткермәү, игътибарсызлык; *по ~у* игътибарсызлык аркасында
недоста//вать *несов.* җитмәскә, җитешмәскә, җитеп бетмәскә, төтмәскә; *~ет чего-л.* нәрсәдер җитми
недостат//ок 1) *(отсутствие чего-л. в нужном количестве)* җитешмәү, җитәрлек булмау, аз булу, азлык; 2) *(порок, дефект чего-л., у кого-л.)* кимчелек, җитешсезлек, чатаклык; **~очный** җитәрлек булмаган, җитәрлек түгел; *этого ~очно* бу җитми
недоступный 1) үтеп йөрерлек түгел, үтеп керә алырлык түгел; 2) аңлаешсыз, аңларлык түгел; 3) бик кыйбат
недоум//евать *несов.* аңлап җиткерә алмаска, төшенеп җитә алмаска, аптырарга, аптырап калырга; **~ение** аптырау, аптыраш
недра *мн.* җир асты
неё *Р., В. от* **она**; *у ~* аңарда; с ~ аңардан; *на ~* аңа; *в ~* аңарга; *за ~* аның өчен (урынына); *от ~* аннан; *без ~* аннан башка
неестественный ясалма, табигый булмаган, гайре табигый
нежелательный теләмәгән, күңелгә ятмаган, кирәкмәгән
неженатый өйләнмәгән, буйдак
незабудка күгәрчен күзе
незабываем//ый онытылмас[лык], *~ое впечатление* онытылмаслык тәэсир
независим//ость бәйсезлек, мөстәкыйльлек; *борьба за ~ость* бәйсезлек өчен көрәш; **~ый** бәйсез, мөстәкыйль
незадолго *нареч.* алдыннан гына; *~ до чего-л.* нәрсәнең булса да алдыннан
незаконный законсыз, законга сыймаслык
незаменимый алмаштыргысыз, алыштыргысыз
незамерзающий туңмый торган; *~ порт* туңмый торган порт
незаметный беленмәслек, күзгә күренмәслек, беленми торган
незамужняя *прил.* кияүгә чыкмаган, иргә бармаган; ирсез
нездоров//иться *несов. (безл.)* авырып торырга, хәл булмаска; *мне ~ится* мин авырып торам; **~ый** авыру, чирле; *~ый вид (у кого-л.)* чирле кыяфәтле; *вы ~ы?* сез авырыйсызмы?
незнакомый таныш булмаган, чит, ят
незначительный кечкенә, аз, күп түгел, зур түгел
незрелый пешмәгән, пешеп җитмәгән, өлгермәгән, яшел
неизбежный котылгысыз

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

неизвестн//ый билгесез, билгеле (мәгълүм, таныш) булмаган; *по ~ым причинам* билгесез сәбәпләр аркасында; *могила ~ого солдата* билгесез солдат кабере; *~о, где он сейчас* аның кайда икәне билгеле түгел; *мне это ~о* бу миңа билгеле түгел
неизлечимый дәвалап булмый (төзәлми) торган
неизменный үзгәрми торган, үзгәрмәс
неизмеримый чагыштыргысыз [зур, күп, көчле һ.б.ш.], иксез-чиксез
неинтересный кызыксыз, кызыклы (кызыктырырлык) булмаган
неисправн//ость ватыклык, төзексезлек, бозык булу; *устранить ~ость* төзәтергә; **~ый** ватык, бозык; *машина ~а* машина ватык
неиссякаемый бетмәс, бетмәс-төкәнмәс
неистощимый беткесез, бетмәс-төкәнмәс, иксез-чиксез
неисчерпаемый *см.* **неистощимый**
ней *Д., Т., П. от* **она**; *к* ~ аңа (таба); *с* ~ аның белән; *о* ~ аның хакында (турында); *в* ~ аңарда
нейлон нейлон
нейтралитет нейтралитет, катнашмаучылык, битарафлык
нейтральный нейтраль, битараф
некий *мест.* нindidер бер
некогда *в знач. сказ.* вакыт юк; *мне* ~ минем вакытым юк
некогда *нареч. (когда-то)* кайчандыр, әллә кайчан
некого *мест.* ...лык кеше юк, ...ырга кеше юк, ...р кеше юк
некотор//ый 1. *мест. прил.* беркадәр, берникадәр; *~ое время* берникадәр вакыт 2. *сущ.* **~ые** *мн.* кайбер, кайберәүләр
некрасив//ый ямьсез, шыксыз, матур түгел; *~ое поведение* ямьсез кыланыш
некролог некролог, мәрсия
некстати *нареч.* вакытсыз, урынсыз
некто *мест. нескл. (кто-то)* кемдер, нindidер бер кеше
некуда *нареч.* һичкая ...ыр урын (җир) юк
некурящий тәмәке тартмаучы
нелегальный легаль булмаган, яшерен
нелётн//ый очарга ярамый торган, очу өчен яраксыз; *~ая погода* очарга ярамый торган һава
неловк//ий 1) *(о человеке)* авыр хәрәкәтле, авыр сөякле, авыр; 2) *(неудобный)* уңайсыз, җайсыз, ипсез; *попасть в ~ое положение* уңайсыз хәлдә калырга; *мне стало ~о* миңа уңайсыз булды
нельзя *в знач. сказ.* 1) *(невозможно)* мөмкин түгел, ...ып булмый; 2) *(запрещено)* ярамый; *здесь курить* ~ биредә тәмәке тартырга ярамый
нём *от* **он, оно**; *о* ~ аның хакында (турында); *в* ~ аңарда
немало *нареч.* шактый күп, байтак, аз түгел
немедленно *нареч.* шунда ук, кичектермичә, хәзер үк
немец немец; **немка** немец хатыны (кызы)
немецкий немец ...ы, е; ~ *язык* немец теле
немног//ие *мн. сущ.* кайберәүләр, кайбер кешеләр; **~о** *нареч.* аз [гына], бераз, беркадәр, күп түгел; *я ~о говорю по-немецки* мин бераз немецча сөйләшәм; **~ое** *ср.* аз-маз булган, аз булган
немногочисленный аз, аз санлы
нем//ой *прил. и сущ. м.* телсез; **~ая** *ж.* телсез хатын (кыз) а *~ое кино* тавышсыз кино
немолодой яшь булмаган, яшь түгел
нему *Д. от* **он, оно**; *к* ~ аңа
ненавидеть *несов.* күрә алмаска, нәфрәт белән карарга, җене сөймәскә
ненависть күрә алмау[чылык], нәфрәт
ненадёжный ышанычсыз

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

ненадолго *нареч.* кыска (аз гына) вакытка, озакка түгел
ненападени//е һөҗүм итмәү, сугыш башламау (ачмау); *договор о ~и* сугыш башламау турында килешү
ненормальный 1) нормаль булмаган; 2) акылга зәгыйфь, акылдан язган
ненужный кирәксез, кирәкмәгән, кирәге булмаган
необразованный укымаган, белемсез, надан
необходим//ость кирәклек; кирәк булу, зарурилык; *по ~ости* кирәк булганча; *в случае ~ости* кирәк булган очракта; **~ый** [бик] кирәк[ле] (булган), зарур; *~ые сведения* кирәкле мәгълүматлар; *мне ~а эта книга* миңа бу китап кирәк; *мне ~о (нареч.) видеть кого-л. (позвонить по телефону)* миңа кемнедер күрергә (кемгәдер телефон аша шалтыратырга) кирәк
необыкновенный гадәттән (чиктән) тыш, искиткеч, гаҗәп
неограниченный чикләнмәгән, чиксез
неоднократный кат-кат ..., берничә тапкыр кабатланган; ~ *чемпион* берничә тапкыр чемпион
неожиданн//ость көтелмәгәнлек, көтелмәгән булу; **~ый** көтелмәгән, кинәт ..., уйламаган
неоконченный бетмәгән, тәгәлләнмәгән, тәмамланмаган
неопределённ//ый билгесез, аныксыз; ачык булмаган, икеле-микеле; *на ~ое время* билгесез вакытка; *~ый ответ* икеле-микеле җавап а *~ая форма глагола* фигыльнең инфинитив формасы
неопровержимый кире какмаслык, инкарь ителмәслек
неопытный тәҗрибәсез
неоспоримый бәхәссез, шөбһәсез
неосторожн//ость саксызлык, абайсызлык; *по ~ости* саксызлык аркасында; **~ый** саксыз, абайсыз *(о человеке, о действии, поступке)*
неотложн//ый кичектергесез, кичектерелми торган, ашыгыч; *~ые дела* кичектергесез эшләр; *~ая помощь мед.* ашыгыч ярдәм
неофициальный рәсми булмаган
непереходный күчемсез; ~ *глагол* күчемсез фигыль
неплохой шактый яхшы, яхшы гына, ярыйсы гына, начар түгел
непобедимый җиңелмәс, җиңелми торган
непогода бозык (явым-төшемле) һава
неподвижный хәрәкәтсез, хәрәкәтләнмәүчән
неподходящий туры килми торган, яраксыз
непоколебимый какшамас, какшамаслык; нык торучан
непокрыт//ый ябылмаган, бөркәлмәгән, капланмаган; *с ~ой головой* яланбаш
неполный тулы булмаган, ярым-йорты
непонимание аңлашылмаучылык
непонятный аңлаешсыз, аңлашылмый торган, аңлашылмаган
непосильный көчтән (хәлдән) килми торган, көчтән килмәслек
непосредственный турыдан-туры, якыннан, якыннан торып
неправд//а ялган, алдау; *это ~а* бу ялган; *говорить ~у* алдарга
неправильн//ый дөрес түгел, дөрес булмаган; *это ~о (нареч.) сделано* бу дөрес эшләнмәгән
непредвиденный алдан күрелмәгән, уйланмаган
непременно *нареч.* һичшиксез; *я ~ приду* мин һичшиксез киләм
непреодолимый үтә алмаслык; җиңә алмаслык
непрерывный тоташ, өзлексез, туктаусыз, тоташтан
непривычный күнегелмәгән, күнекмәгән; ияләшмәгән
непригодный яраксыз
неприкосновенн//ость кагылгысызлык; **~ый** кагылгысыз

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

неприличный килешмәгән, әдәпсез, оятсыз
непримиримый килешмәүчән
непринуждённ//ый табигый, иркен; *~ая беседа* табигый әңгәмә
неприятель дошман
неприятн//ость *ж.* күңелсезлек, күңелсез хәл; *у него ~ости* ул күңелсез хәлләргә тап булган; *какая ~ость!* нинди күңелсезлек!; **~ый** 1) начар; *~ый человек* начар кеше; 2) күңелсез, күңелгә ятышсыз; *мне [это] очень ~о* бу минем күңелемә бер дә ятмый
непродолжительный дәвамлы булмаган, кыска вакытлы
непромокаемый дым (юеш) үткәрми торган
непростительный гафу ит[ел]мәслек, кичерелмәслек
непроходимый үтә (кичә) алмаслык
непрочный нык булмаган, йомшак
нерабочий: ~ *день* ял көне
неразговорчивый сөйләшмәүчән, аз сүзле
нераспространени//е таратмау; *договор о ~и ядерного оружия* атом-төш коралын таратмау турындагы килешү
нерациональный рациональ булмаган, нигезсез
нерв нерв; **~ы** *мн.* нервылар; **~ничать** *несов.* нервланырга, чәүчәлэкләнергә; **~ный** нервлы, нерв ...ы, е; *~ная система* нерв системасы
нередко *нареч.* еш, әледән-әле
нерешительност//ь кыюсызлык, икеләнүчәнлек; *быть в ~и* аптырап калырга
нержавеющ//ий тутыкмас, тутыкмый торган; *~ая сталь* тутыкмас корыч
нерушим//ый какшамас, нык; *~ая дружба* какшамас дуслык
несдержанный тотнаксыз, сабырсыз
несколько I *числ.* берничә; ~ *раз* берничә тапкыр; ~ *лет назад* берничә ел элек; ~ *дней* берничә көн; *в ~их словах* берничә сүз белән әйткәндә
несколько II *нареч. + сравн. ст.* берникадәр, бераз, чак кына; ~ *меньше* аз гына кимрәк; ~ *позже* чак кына соңрак
несложный гади, катлаулы булмаган
неслыханный ишетелмәгән, әлегәчә (моңарчы) булмаган
несмотря: ~ *на (предлог + В.)* ...га карамастан; ~ *на это* моңарга карамастан; ~ *ни на что* һичнәрсәгә карамастан
несовершеннолетн//ий *прил.* и *сущ. м.,* **~яя** *ж.* яше җитмәгән, балигъ булмаган [кеше]
несовместимый *(с чем-л.)* [үзара] сыеша алмый торган, [үзара] сыешмаучан
несомненно *вводн. сл.* һичшиксез, әлбәттә
несправедлив//ость гаделсезлек; **~ый** гаделсез; *это ~о* бу гаделсезлек
нести *несов.* 1) күтәреп барырга (килергә); ~ *вещи* әйберләрне күтәреп барырга; 2) *перен.:* ~ *ответственность* җаваплы булырга; ~ *убытки* зыян күрергә; 3): ~ *яйца* күкәй салырга
несчаст//ный бәхетсез; **~ье** бәхетсезлек; *с ним произошло ~ье* аның белән бәхетсезлек булды; *к ~ью* бәхетсезлеккә каршы
нет 1. *частица отриц.* юк; *~, я не знаю* юк, мин белмим; 2. [**нету**] *в знач. сказ.* юк; *у меня ~ времени* минем вакытым юк; *здесь никого ~[у]* монда беркем дә юк
нетерпе//ливый түземсез, чыдамсыз, сабырсыз; **~ние** түземсезлек, чыдамсызлык; сабырсызлык; *проявлять ~ние* сабырсызлык күрсәтергә; *ждать с ~нием* сабырсызланып көтәргә
неточный төгәл түгел, төгәл булмаган
нетрудоспособн//ость хезмәткә яраксызлык; **~ый** хезмәткә яраксыз
неуверенн//ость ышанып бетмәү; **~ый** ышанып бетмәгән
неудач//а уңышсызлык; *потерпеть ~у* уңышсызлыкка юлыгырга; **~ный** уңышсыз

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

неудоб//ный 1) уңайсыз, җайсыз, ипсез; *~ное место* уңайсыз урын; 2) *перен.* уңайсыз, күңелсез; *мне ~но (нареч.) сказать* миңа әйтергә кыен; *мне ~но* миңа уңайсыз; **~ство** уңайсызлык, җайсызлык

неудовлетворительный канәгатьләнерлек түгел

неужели *частица* чынлап та (әллә) ...мы?; *~ это правда?* чынлап та бу дөресме?

неуклонно *нареч.* тайпылышсыз, даими рәвештә, өзлексез

неуклюжий авыр гәүдәле (сөякле); авыр хәрәкәтле

неурожай иген уңмау, уңыш булмау, кытлык; **~ный:** *~ный год* кытлык ел

неустойчивый 1) какшау, селкенеп тора торган, селкенә торган, тотрыксыз; 2) *перен.* үзгәреп торучан, үзгәрүчән, тотрыксыз

неутомимый армый-талмый торган, ару-талуны белмәгән

нефте//добыча нефть чыгару; **~перерабатывающий:** *~перерабатывающий завод* нефть эшкәртә торган завод; **~провод** нефтепровод, нефть үткәргеч; **~продукты** *мн.* нефть продуктлары; **~хранилище** нефть саклагыч

нефт//ь *ж.* нефть; **~яник** нефтьче; **~яной** нефть ...ы, е

нехорош//ий начар, яман; **~о** 1. *нареч.* начар; 2. *в знач. сказ.* начар, яхшы түгел, ярамый, килешми; *~о так поступать* болай эшләргә яхшы түгел; *мне ~о* кәефем юк

нечаянно *нареч.* ялгыш, ялгышлык белән, абайламыйча

нечего I *мест. + неопр.* ...асы ... юк, ...ыр юк, ...лык юк; *мне ~ сказать* минем әйтер сүзем юк

нечего II *в знач. сказ. + неопр.* кирәк түгел, ... торасы юк; *~ спешить* ашыгып торасы юк

нечестный намуссыз, вөҗдансыз, турылыксыз

нечётный так

нечто *мест.* нәрсәдер, нидер, әллә нәрсә

нею *Т. от* **она**; *с ~* аның белән

ни 1. *частица* ...да, ...гына да; *ни с места!* урыннан да кузгалмаска!; *ни в коем случае* һич тә, һичкайчан, һичбер вакытта да; *ни за что* һичбер вакытта; 2. *союз.* ... да, ... да; *ни читать, ни писать не хочется* укыйсы да, язасы да килми; *ни больше, ни меньше* күп тә түгел, аз да түгел, нәкъ

нива басу, кыр

нигде *нареч.* һичкайда, беркайда да, бер җирдә дә; *его ~ нет* ул беркайда да юк; *~ больше* бүтән бер җирдә дә; *~ нельзя достать* бер җирдән дә табып булмый

ниже 1. *сравн. ст. (от* **низкий** *и* **низко**) түбәндәрәк; 2. *нареч.* аска, аскарак; *смотри ~ (в тексте)* аска кара; 3. *предлог. + Р.* түбән; *~ порога (на реке)* бусагадан түбән; *пять градусов ~ нуля* нульдән биш градус түбән

нижний түбәнге, аскы; *самый ~* иң аскы; *~ этаж* түбәнге кат

низ 1) ас, аскы өлеш; 2) *(нижний этаж)* аскы кат

низина уйсулык, уйсу җир

низк//ий 1) *(низкого роста)* тәбәнәк, карсак; 2) калын; *~ий голос* калын тавыш; 3) түбән; *~ий урожай* түбән уңыш; *~ого качества* түбән сыйфатлы а *~ий поклон* түбәнчелек белән баш ию; *~ий поступок* түбән кыланыш, түбәнлек; **~о** *нареч.* түбән

низменность түбәнлек, иңкүлек

низовье елганың түбәнге өлеше

низкий түбәнге, иң түбәнге, башлангыч; иң гади

никак *нареч.* ничек тә, берничек тә, һич тә; *~ не могу* берничек тә булдыра алмыйм; **~ой** *мест.* һичбер, һичбер нинди, бернинди дә

никогда *нареч.* бервакытта [да], һичбер вакытта [да], беркайчан [да]; *я ~ здесь не был* мин монда беркайчан да булмадым; *~ в жизни* гомеремдә бер тапкыр да

ник//ой: *~оим образом* һич тә; *ни в коем случае* һич тә; һичкайчан, һичбер вакытта да

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

никто *мест.* беркем дә, һичкем дә, берәү дә; *я никого там не застал* мин анда беркемне дә туры китерә алмадым; *я ни к кому не обращался* мин берәүгә дә мөрәҗәгать итмәдем; *я ни с кем здесь не знаком* мин монда беркем белән дә таныш түгел; *ни о ком не беспокойтесь* беркем турында да борчылмагыз; ~ *из нас [двоих]* безнең беребез дә
никуда *нареч.* һичкая, беркая да; *я ~ не пойду* мин беркая да бармыйм а *это ~ не годится* бу бернәрсәгә дә ярамый
ним 1) *Т. от* **он, оно**; *с ~* аның белән; 2) *Д. от* **они**; *к ~* аларга
ними *Т. от* **они**; *с ~* алар белән
нисколько *нареч.* бер дә, һич тә, һичбер
нитка, нить *ж.* җеп
них *В., П. от* **они**; *в ~* аларга; аларда; *у ~* аларда; *о ~* алар турында (хакында)
ничего Р. *от* **ничто** бернәрсә дә; берни дә
ничего 1. *нареч.* ярыйсы [гына], бертөрле; 2. *в знач. сказ.* ярыйсы; яхшы гына; *[это] ~!* [бу] ярыйсы!
нич//ей 1. *мест.* һичкемнеке, берәүнеке дә [булмаган], иясез; 2. *сущ.* **~ья** *ж. спорт.* бер якның да отмавы (җиңмәве)
ничком *нареч.* йөзтүбән; *лежать (упасть)* ~ йөзтүбән ятарга (егылырга)
ничто *мест.* һичнәрсә, һични, бернәрсә дә; *его ~ не интересует* аны бернәрсә дә кызыксындырмый; *не говорите ничего* бернәрсә дә әйтмәгез; *не беспокойтесь ни о чём* бернәрсә хакында да борчылмагыз
ничтожный бик кечкенә; вак; бик түбән
ничуть *нареч.* бер дә, һич [тә], чак кына [да]; *я ~ не устал* мин чак кына да арымадым
ниша уем, чокыр
нищ//ета фәкыйрьлек, хәерчелек; **~ий** *прил.* и *сущ. м.;* **~ая** *ж.* фәкыйрь, теләнче, хәерче
но *союз.* ләкин, әмма
новейший өр-яңа, иң яңа
нови//нка яңалык; *книжная ~нка* яңа китап; **~чок** яңа кеше
новогодн//ий яңа ел ...ы, е; *~ее поздравление* Яңа ел котлавы; *в ~юю ночь* Яңа ел төнендә
ново//луние яңа туган ай, ай башы
новорождённ//ый *прил. и сущ. м.,* **~ая** *ж.* яңа туган, яңа туган бала
ново//селье өй туе; **~стройка** яңа төзелеш, яңа корылма
нов//ость яңалык, яңа хәбәр; **~ости** *мн.* яңалыклар, яңа хәбәр; **~шество** яңалык; **~ый** яңа; *что у вас ~ого?* сездә нинди яңалыклар?
нога аяк а *идти в ногу с кем-л.* кем беләндер бертигез атларга; *идти в ногу со временем* вакыт белән бертигез атларга; *бежать со всех ног* җан-фәрманга чабарга; *подняться на ноги* аякка басарга; *поднять всех на ноги* барысын да аякка бастырырга; *вверх ~ми* баштүбән
ноготь *м.* тырнак
нож, ножик пычак, пәке
ножка аяк; *бот.* сабак
ножницы *мн.* кайчы
ножной аяк ...ы, е; ~ *тормоз* аяк тормозы
ножны *мн.* кын
ноздри *мн.* [*ед.* **ноздря**] борын тишекләре
нокаут *спорт.* нокаут; **~ировать** *сов. и несов.* нокаут ясарга, нокаутка җибәрергә
нокдаун *спорт.* нокдаун
ноль *м.* ноль
номер 1) номер; ~ *телефона* телефон номеры; ~ *дома* йорт номеры; *под ~ом* ...нчы номер булып; ~ *машины* машина номеры; 2) *(комната в гостинице)* номер; *у вас есть свободные ~а?* сездә буш номерлар бармы? 3) *(эстрадный и т.п.)* номер; **~ок** *(в гардеробе)* номер

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

нора өн, җәнлек оясы

норвеж//ец норвегияле, Норвегия кешесе; **~ка** норвегияле хатын (кыз); **~ский** норвег ...ы, е

норка I *см.* **нора**

норка II *зоол.* чәшке

норм//а норма, күләм; *в пределах ~ы* нормада

нормальн//ый гадәти, гадәттәге, нормаль; *~ая температура* гадәти температура; *~ые отношения* ярыйсы мөнәсәбәтләр; *в ~ых условиях* ярыйсы шартларда

нос 1) борын; 2) *(клюв)* томшык; 3) *(судно)* борын а *под ~ом* борын төбендә, борын астында; **~ик** *(чайника и т.п.)* борын

носил//ки *мн.* носилка; **~ьщик** носильщик, йөк ташучы

носить *несов.* 1) *см.* **нести**; 2) *(одежду, обувь и т.п.)* кияргә; *~ парик* парик кияргә; *~ очки* күзлек кияргә

носк//и *мн.* [*ед.* **носок**] оекбаш; *ходить в ~ах* оекбаштан йөрергә

носов//ой 1): *~ой платок* кулъяулык; 2): *~ая часть [судна]* [судноның] борын өлеше

носок 1) *(ноги)* аяк очы; *подняться на носки* аяк очларына күтәрелергә; 2) *(обуви)* баш, оч; 3) *см.* **носки**

нота I *муз.* нота; *играть по ~м* нотага карап уйнарга

нота II *дипл.* нота; *~ протеста* протест нотасы

нотариальн//ый: *~ая контора* нотариаль контора

нотариус нотариус

нотн//ый нота(лар) ...ы, е; *~ый магазин* ноталар кибете; *~ая бумага* нота кәгазе

ноч//евать *несов.* кунарга, төн үткәрергә; **~ёвка** куну; *с ~ёвкой в горах* тауларда кунып; **~лег** куну урыны; кунар урын; **~ник** төнге лампа; **~ной** төн ...ы, е, төнге; *в ~ное время* төнлә

ноч//ь *ж.* төн; *спокойной ~и!* тыныч йокы!; *всю ~ь* төне буе; *в час ~и* төнге сәгать бердә; *среди ~и* төн уртасында; *прошлой ~ью* үткән төндә; **~ью** *нареч.* төнлә, төнлә белән; *сегодня ~ью* бүген төнлә

ноша йөк

ноябрь ноябрь

нрави//ться *несов. (кому-л.)* ошарга, күңелгә ошарга, хуш килергә; *~тся ли вам?* сезгә ошыймы?; *как вам это ~тся?* бу сезгә ошарлыкмы?; *мне это не ~тся* бу миңа ошамый; *~тся ли вам здесь?* сезгә монда ошыймы?

нравственн//ость әхлак, әхлаклылык, әдәп; **~ый** әхлак ...ы, е; әхлакый

нравы *мн.* гадәтләр, гореф-гадәтләр

ну 1. *межд.* йә, әйдә; *ну, рассказывай!* әйдә, сөйлә!; *ну перестань!* йә, тукта! 2. *частица* йә; *ну хорошо!* йә, ярый; *ну что?* йә шуннан?

нужд//а 1) мохтаҗлык; 2) *тж. мн.* **нужды** *(потребность)* ихтыяҗ, хаҗәт, мохтаҗлык; *испытывать ~у в чём-л.* нәрсәдә булса да мохтаҗлык тоярга; *нужды населения* халык ихтыяҗлары; **~аться** *несов.* 1) мохтаҗлыкта (фәкыйрьлектә) яшәргә; 2) *(в чём-л.)* мохтаҗ булырга, кирәк булырга; *вы ни в чём не ~аетесь?* сезгә ни дә булса кирәкмиме?; *~аться в помощи* ярдәмгә мохтаҗ булырга

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.